

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของ คณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี โดยมี ข้อสรุปดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษา สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการ บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ของ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี และศึกษาเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ที่มีลักษณะพื้นฐานทางด้านสังคม เศรษฐกิจบางประการแตกต่างกัน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยโดยการศึกษาข้อมูลในบทบาทของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จำนวน 112 ศูนย์ ๆ ละ 14 ราย รวม 1,568 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างเพื่อวิจัย จำนวน 319 ราย และทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอนใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้าง(structured interview)ประกอบด้วย คำถามแบบให้เลือกตอบและแบบปลายเปิด รวมทั้ง คำถามที่กำหนดให้ตอบตามมาตราวัดแบบประมาณค่า(rating scale) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่(frequencies)ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (arithmetic mean) ค่าต่ำสุด(minimum) ค่าสูงสุด(maximum)ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(standard deviation) และ F-test ที่ระดับ .05

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจบางประการของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี

กรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมบางประการ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เฉลี่ย 5.8 ปี เป็นกรรมการ ได้รับความรู้เกี่ยวกับศูนย์บริการฯ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่มีการประชุม และมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.5 คน ส่วนการศึกษาสภาพพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจบางประการของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล พบว่า ส่วนใหญ่คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ มีอาชีพทำการเกษตร มีพื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 21.6 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 15.3 ไร่ พื้นที่ทำไร่เฉลี่ย 2.5 ไร่ พื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 1.3 ไร่ พื้นที่เลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 1.6 ไร่ และมีพื้นที่อื่น ๆ เช่น พื้นที่ว่างเปล่าเฉลี่ย 1.8 ไร่ มีรายได้ทั้งหมดในภาคเกษตร เฉลี่ย 56,649.5 บาท มาจากการทำนาเฉลี่ย 32,323.6 บาท ทำไร่เฉลี่ย 3,435.7 บาท ทำสวน เฉลี่ย 5,244.5 บาท เลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 8,862.1 บาท และจากการรับจ้างในภาคเกษตร เฉลี่ย 7,586.2 บาท ส่วนรายได้ทั้งหมดนอกภาคเกษตร เฉลี่ย 54,229.4 บาท มาจากการค้าขายเฉลี่ย 6,144.2 บาท จากการรับจ้างเฉลี่ย 7,013.1 บาท จากเงินเดือนประจำ/บำนาญเฉลี่ย 20,502.8 บาท และรายได้จากบุตรไปทำงานต่างประเทศ เฉลี่ย 18,845.1 บาท สำหรับรายจ่ายรวมของครัวเรือน เฉลี่ย 77,827.4 บาท เป็นรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 43,517.8 บาท รายจ่ายในภาคเกษตร 23,987.6 บาท และรายจ่ายค่าสาธารณูปโภค เฉลี่ย 10,709.7 บาท

1.3.2 บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหาร

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ผลการศึกษาบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีระดับการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน ปฏิบัติได้ในระดับมากทุกประเด็น ตามลำดับดังนี้การจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ การคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน และการกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก

2) ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชน

จากแผนชุมชน ปฏิบัติได้ระดับมากทุกประเด็น ตามลำดับดังนี้ การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน การสรุปภาพรวมปัญหาและความคาดหวังในภาพรวมของตำบลและการจัดหมวดหมู่ของปัญหาแยกเป็นแต่ละด้าน

3) ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน ปฏิบัติได้ระดับมากทุกประเด็น ตามลำดับดังนี้ การนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชน และการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา

4) ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ ปฏิบัติได้ระดับมากทุกประเด็น ตามลำดับดังนี้ การจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี การนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไข และการสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้านตามแผนงาน 3 แผนหลัก

5) ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร พบว่า มีการปฏิบัติได้ระดับมาก 2 ประเด็น ดังนี้ การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล และการสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล ส่วนการสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชนมีการปฏิบัติได้ในระดับปานกลาง

1.3.3 ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหาร

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ผลการศึกษาปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีระดับปัญหาในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน มีปัญหาในระดับปานกลาง 1 เรื่อง คือ เรื่องการคัดเลือกและสรรหาคณะทำงานในประเด็นชุมชนให้ความร่วมมือน้อยในการเสนอตัว มีปัญหาในระดับน้อย 2 เรื่อง คือ เรื่องการกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในประเด็นชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดและเรื่องการจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ ในประเด็นคณะทำงานมีส่วนร่วมในการจัดหาข้อมูลน้อย

2) ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชน จากแผนชุมชน มีปัญหาในระดับปานกลาง 2 เรื่อง ดังนี้ การจำแนกปัญหา ภาพฝันและความต้องการของชุมชนในประเด็นทักษะการวิเคราะห์แผนชุมชน และการสรุปภาพรวมปัญหาและความคาดหวังในภาพรวมของตำบลในประเด็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลสนับสนุนน้อย ส่วน

การจัดหมวดหมู่ของปัญหาแยกเป็นแต่ละด้านในประเด็นชุมชนให้ข้อมูลไม่เป็นจริง มีปัญหาในระดับน้อย

3) **ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน** มีปัญหาในระดับปานกลาง 2 เรื่อง

ดังนี้ การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชนในประเด็น ความรู้ความเข้าใจในการประมวล และการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไข ปัญหา ในประเด็นตัวแทนชุมชนให้ความร่วมมือน้อยในการเสนอปัญหาชุมชนตนเอง ส่วนการนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชนในประเด็น เทคนิคการนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชนมีปัญหาในระดับน้อย

4) **ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ** มีปัญหา

ในระดับปานกลางทุกเรื่อง ตามลำดับดังนี้ การสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้าน ตามแผนงาน 3 แผนหลักในประเด็นทักษะการเขียนแผนงานโครงการ การนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไขในประเด็น ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ โครงการไม่เพียงพอ และการจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี ในประเด็นประสบการณ์ในการสรุปแผนงาน/โครงการไม่เพียงพอ

5) **ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนา** มีปัญหาในระดับปานกลางทุกเรื่อง

ตามลำดับดังนี้ การสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบลในประเด็น การนำเสนอแผนพัฒนาการเกษตรต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชนในประเด็นความไม่ชัดเจนของปัญหาชุมชน และการกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบลในประเด็นการระดมความคิดสร้างวิสัยทัศน์ชุมชนมีน้อย

1.3.4 ข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหาร

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีข้อเสนอแนะใน 3 ขั้นตอนดังนี้

1) **ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชน**

จากแผนชุมชน

- คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ เกือบทั้งหมด เสนอแนะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรให้มากขึ้นเพราะจะทำให้เข้าใจสภาพชุมชนโดยแท้จริงและให้การสนับสนุนงบประมาณ

2) **ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ**

- คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ส่วนใหญ่ เสนอแนะว่า ควรมีแบบฟอร์มในการกรอกเขียนโครงการจะทำให้การเขียนโครงการทำได้เร็วขึ้น

3) ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนา

- คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ประมาณสองในสาม เสนอแนะว่า ควรแยกแผนพัฒนาการเกษตรในชุมชนเมืองให้เด่นชัดเพราะผลกระทบที่ได้รับจากการทำแผนพัฒนาการเกษตรในชุมชนเมืองมีน้อยจะทำให้การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมีคุณภาพมากขึ้น

1.3.5 การทดสอบสมมติฐาน

ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่มีอายุ ระดับการศึกษา การมีตำแหน่งบริหารในคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และระยะเวลาที่เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์แตกต่างกัน พบว่า มีระดับการปฏิบัติแตกต่างกันทางสถิติดังนี้

1) คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ที่มีอายุแตกต่างกัน มี [m]kmแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่อง การกำหนดควมวิสัยทัศน์ของตำบล และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่อง การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่ การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน และการนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน นอกนั้น ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2) คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่อง การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชน และการจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่อง การคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่ และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก นอกนั้น ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

3) คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ที่มีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่อง การคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่ และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน และการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่อง การจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ การจัดหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นแต่ละด้าน การสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน

การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล และการสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

4) คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ที่มีตำแหน่งคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯแตกต่างกัน มีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่องการจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน และมีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่อง การจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไข การนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไข การสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน และการสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร และปัญหาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการศูนย์บริการฯ บางประการที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล

คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีระดับการปฏิบัติในบทบาทการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลตามขั้นตอนดังนี้

2.1.1 ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน

จากการศึกษา พบว่า ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการปฏิบัติได้ในระดับมากทุกประเด็น คือ ประเด็นการจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯ ประเด็นการคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน และประเด็นการกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก นั้นเป็นเพราะว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯมีการประชุมวางแผนพัฒนาตำบลในวาระการประชุมประจำเดือนทุกเดือนทำให้คณะกรรมการมีความชัดเจนในทางปฏิบัติตามบทบาทจึงปฏิบัติได้มากทุกประเด็น

2.1.2 ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชน

จากแผนชุมชน จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการปฏิบัติได้ในระดับมากทุกประเด็น คือ ประเด็นการจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน ประเด็นการสรุปภาพรวมปัญหาและความคาดหวังในภาพรวมของตำบล และประเด็นการจัด

หมวดหมู่ของปัญหาแยกเป็นแต่ละด้าน นั้นเป็นเพราะว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ เคยผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนมาแล้วทั้งในส่วนของการส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้สามารถปฏิบัติได้ทุกประเด็นก็ว่าได้

2.1.3 **ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน** จากการศึกษา ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการปฏิบัติได้ในระดับมากทุกประเด็น คือ ประเด็นการนำเสนอผลการประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน ประเด็นการประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมานในแผนชุมชน และประเด็นการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา นั้นเป็นเพราะว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ มีประสบการณ์ร่วมกับหน่วยงานราชการในการจัดเวทีชาวบ้านมาแล้วเป็นอย่างดี ทำให้สามารถปฏิบัติได้ในทุกประเด็น

2.1.4 **ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ** จากการศึกษา พบว่า ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการปฏิบัติได้ในระดับมากทุกประเด็น คือ ประเด็นการจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี ประเด็นการนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไข และประเด็นการสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้านตามแผนงาน 3 แผนหลัก นั้นเป็นเพราะว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ได้กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณของตนเองในการประชุมประจำเดือนอยู่แล้ว ทำให้สามารถปฏิบัติได้ในทุกประเด็นก็ว่าได้

2.1.5 **ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร** จากการศึกษา พบว่า ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการปฏิบัติได้ในระดับมาก คือ ประเด็นการกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล และประเด็นการสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบล ส่วนประเด็นการสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชน คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ มีการปฏิบัติได้ในระดับปานกลาง นั้นเป็นเพราะว่า ในทางปฏิบัติแล้วการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร จะเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เป็นผู้จัดทำ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลในบางประเด็นเท่านั้น

2.2 ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการศูนย์บริการฯ

คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีระดับของปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลตามขั้นตอนดังนี้

2.2.1 **ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน**

จากการศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตามขั้นตอนนี้ พบว่ามีปัญหาในระดับน้อยทุกเรื่อง ได้แก่ เรื่องการคัดเลือกและสรรหาคณะทำงานในประเด็นชุมชนให้

ความร่วมมือน้อยในการเสนอตัว การกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในประเด็นชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนด และเรื่องการจัดหาข้อมูลพื้นฐานของตำบลที่กำหนดไว้ในศูนย์บริการฯในประเด็น คณะทำงานมีส่วนร่วมในการจัดหาข้อมูลน้อย นั่นเป็นเพราะว่า ในทางปฏิบัติคณะทำงานในชุมชนอยู่ในรูปของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่มอาชีพ อาสาสมัคร และข้อมูลพื้นฐานในแต่ละชุมชนมีการจัดทำไว้ที่ศูนย์บริการฯอยู่แล้ว จึงมีปัญหาในทางปฏิบัติทุกเรื่อง

2.2.2 ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชน

จากแผนชุมชน จากการศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตามขั้นตอนนี้ พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง 2 เรื่อง ได้แก่ การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชนในประเด็นทักษะการวิเคราะห์แผนชุมชน และเรื่องการสรุปภาพรวมปัญหาและความคาดหวังในภาพรวมของตำบลในประเด็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลสนับสนุนน้อย นั่นเป็นเพราะว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่ยังมีประสบการณ์ไม่เพียงพอและยังไม่เคยปฏิบัติงานในลักษณะเช่นนี้มาก่อน ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสาขาอาชีพ เช่น ปศุสัตว์ ประมง พัฒนาที่ดิน สหกรณ์การเกษตร และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ยังให้การสนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์พร้อมแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องแก่คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯทำให้มีปัญหาในทางปฏิบัติบางประเด็นก็เป็นได้

2.2.3 ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน จากการศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตามขั้นตอนนี้ พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง 2 เรื่อง ได้แก่ การประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชนในประเด็นความรู้ความเข้าใจในการประมวล และเรื่องการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาในประเด็นตัวแทนชุมชนให้ความร่วมมือน้อยในการเสนอปัญหาชุมชนตนเอง นั่นเป็นเพราะว่า ความเข้าใจในทางปฏิบัติของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯยังไม่ชัดเจน เนื่องจากประสบการณ์และทักษะในทางปฏิบัติทำให้การประมวลผลแผนงาน/โครงการ

2.2.4 ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ จาก

การศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตามขั้นตอนนี้ พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลางทุกเรื่อง ได้แก่ การสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้าน ตามแผนงาน 3 แผนหลักในประเด็นทักษะการเขียนแผนงาน โครงการ การนำเสนอแผนงาน/โครงการที่ได้เพื่อการปรับปรุงแก้ไขในประเด็น ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ โครงการไม่เพียงพอ และ เรื่องการจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปีในประเด็นประสบการณ์ในการสรุปแผนงาน/โครงการไม่เพียงพอ นั่นเป็นเพราะว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯยังมีความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับงบประมาณและประสิทธิภาพในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการเขียนแผนงาน/โครงการ/งบประมาณมีไม่เพียงพอ ทำให้การปฏิบัติตามขั้นตอนนี้มีปัญหาในทุกเรื่อง

2.2.5 ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร จากการศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตามขั้นตอนนี้ พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลางทุกเรื่อง ได้แก่ การสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการเกษตรของตำบลในประเด็นการนำเสนอแผนพัฒนาการเกษตรต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสรุปประมวลปัญหาและภาพฝันของแต่ละชุมชนในประเด็นความไม่ชัดเจนของปัญหาชุมชน และ เรื่องการกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบลในประเด็นการระดมความคิดสร้างวิสัยทัศน์ชุมชนมีน้อย นั้นเป็นเพราะว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ มีพื้นฐานความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการสรุปประมวลผลสภาพปัญหาของชุมชนยังมีน้อย ทำให้การจัดทำเอกสารและการนำเสนอแผนพัฒนาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีปัญหาในทางปฏิบัติทุกเรื่องก็เป็นได้

2.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังนี้

2.3.1 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯที่มีอายุแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแตกต่างกัน ในขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร เรื่องการกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบล นั้นอาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับความคิดและประสิทธิภาพเป็นระยะเวลาไม่เท่ากัน ทำให้การมองอนาคตของชุมชนได้ไม่เหมือนกัน

2.3.2 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแตกต่างกัน ในขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน เรื่องการประมวลแผนงาน/โครงการที่แต่ละชุมชนเสนอมาในแผนชุมชน และในขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ เรื่องการจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5 ปี นั้นเป็นเพราะว่าคณะกรรมการที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่า มีโอกาสที่จะเรียนรู้และเข้าใจในการวิเคราะห์สังเคราะห์ ประมวลจัดทำเป็นแผนงาน โครงการ ได้ดีกว่า

2.3.3 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯที่มีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแตกต่างกัน ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน เรื่องการคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน และการกำหนดแผนปฏิบัติงาน วัน เวลา สถานที่และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก ในขั้นตอนการ

ประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน เรื่องการจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน และในขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน เรื่องการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา นั้นอาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการที่มีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ นั้นมีประสบการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมาหลายปี จึงทำให้มีความเข้าใจในการปฏิบัติแต่ละเรื่องได้ดีกว่าก็เป็นได้

2.3.4 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯที่มีตำแหน่งคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแตกต่างกัน ในขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชนจากแผนชุมชน เรื่องการจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชน นั้นเป็นเพราะคณะกรรมการที่มีตำแหน่งคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหา และตัดสินใจเลือกแนวทางและความต้องการของชุมชนได้

3. ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยเรื่อง บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี ครั้งนี้ พบว่ามีประเด็นสำคัญที่ควรเสนอแนะไว้ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมคณะทำงานและข้อมูลพื้นฐาน

ผลการศึกษาพบว่ามีปัญหาสำคัญเรื่องการคัดเลือกและสรรหาคณะทำงาน ในประเด็นชุมชนให้ความร่วมมือน้อยในการเสนอตัว จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรคัดเลือกจากผู้มีฐานะ ตำแหน่งทางสังคม โดยเปิดโอกาสให้คนทั่วไปในหลากหลายสาขาอาชีพ และควรกำหนดอายุ คณะทำงานไว้ด้วยจะทำให้ได้ผู้มีประสบการณ์ในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2 ขั้นตอนการประมวลปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของแต่ละชุมชน

จากแผนชุมชน ผลการศึกษาพบว่ามีปัญหาสำคัญเรื่อง การจำแนกปัญหา ภาพฝัน และความต้องการของชุมชนประเด็นทักษะการวิเคราะห์แผนชุมชน และเรื่องการจัดหมวดหมู่ของปัญหา แยกเป็นแต่ละด้านประเด็นชุมชนให้ข้อมูลไม่เป็นจริง จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรจัดอบรมวิชาการและทักษะการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลให้คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯทุกคน เพื่อให้มีความรู้และทักษะปฏิบัติเพิ่มขึ้น และควรกำหนดระดับการศึกษาของคณะกรรมการบริหาร

ศูนย์บริการฯ ไว้ด้วยในกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหา จะทำให้การประมวลปัญหา ภาพ
พื้น และความต้องการของชุมชนมีประสิทธิผลมากขึ้น

3.1.3 **ขั้นตอนการจัดเวทีชาวบ้าน** ผลการศึกษาพบว่ามีปัญหาสำคัญเรื่อง การ
กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาประเด็นตัวแทนชุมชนให้
ความร่วมมือน้อยในการเสนอปัญหาชุมชนตนเอง จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรกระตุ้นให้เกิดความ
รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยจัดประกวดคณะกรรมการบริหารศูนย์เคเคเคเค เพื่อ
ยกย่องให้เป็นผู้นำดีเด่นของชุมชนด้านการพัฒนาการเกษตร จะทำให้มีกำลังใจเกิดความ
กระตือรือร้นในการทำงาน และควรคัดเลือกคณะกรรมการที่มีระยะเวลาเป็นคณะกรรมการบริหาร
ศูนย์บริการฯ หลายปี เป็นผู้จัดเวทีชาวบ้าน จะทำให้ทราบขั้นตอนปฏิบัติได้เป็นอย่างดี เพราะเคย
ร่วมในการจัดเวทีชาวบ้านของตำบลมาหลายปี

3.1.4 **ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ** ผล
การศึกษาพบว่ามีปัญหาสำคัญเรื่อง คือ การสรุปเป็นแผนงาน/โครงการแต่ละด้าน ตามแผนงาน 3
แผนหลักประเด็นทักษะการเขียนแผนงาน โครงการ และ การจัดทำแผนงาน/โครงการระดับตำบล 5
ปีประเด็นประสบการณ์ในการสรุปแผนงาน/โครงการไม่เพียงพอ จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรจัด
ฝึกอบรมหลักสูตรการเขียนแผนงาน/โครงการเฉพาะให้กับคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ
เพื่อให้เกิดความรู้นำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

3.1.5 **ขั้นตอนการจัดทำเอกสารแผนพัฒนาการเกษตร** ผลการศึกษาพบว่ามีปัญหา
สำคัญเรื่อง การกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบลประเด็นการระดมความคิดสร้างวิสัยทัศน์ชุมชนมีน้อย
จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรสร้างเวทีการมีส่วนร่วมในชุมชนให้มาก โดยการประชาสัมพันธ์เอกสาร
แผนพัฒนาการเกษตรก่อนนำเสนอส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างมติชุมชนให้เป็นกรอบในการปรับปรุง
เปลี่ยนแปลงชุมชนในแต่ละสถานการณ์

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาการยอมรับของเกษตรกรต่อแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล
จะทำให้มีข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ในแง่ของการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรผ่านศูนย์บริการและ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.2 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการเกษตรของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อทราบระดับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าเป็น
เช่นไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจในการเข้ามามีมีส่วนร่วมของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง
ในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะเกษตรกร

3.2.3 ควรศึกษาผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อทราบผลการได้รับการตอบสนองของแผนงาน ทั้งจากการสนับสนุนและผลที่เกิดจากการนำแผนงาน/โครงการไปพัฒนาว่ามีการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณและคุณภาพเป็นไปอย่างไร จะทำให้มีข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการและขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลให้มีความชัดเจนในทางปฏิบัติได้ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล